

"De Liefde"

Nieuwsbrief van en over
de "Jonge Jan"
2^e uitgave - zomer 2001

De geschiedenis van de koren- en pelmolen "Jonge Jan"

In het 368 pagina's tellende boek

"Geschiedenis van Uithuizen van de middeleeuwen tot en met 31 december 1978"

door Alje Bolt, dat in 1982 door Bakker's drukkerij te Uithuizen is uitgegeven, wordt op een drietal pagina's kort verslag gedaan van de molens in deze gemeente.

Over de voorgangers van de molen "Jonge Jan" wordt o.a. vermeld:

"In 1596 bezitten de Elama's van de Elamaheerd een 'Vierde part van de Mollenwjrde Uthusen' en in 1626 is er sprake van 'De Mollenwjrde de drije vier parts eelama toebehoerende'. Zij zullen tevens het recht hebben gehad van vrij malen in de molen. De hier bedoelde molen zal die geweest zijn, welke stond aan de Molenwierdstraat en in 1621 werd vervangen door een nieuwe standerdmolen.

...

De molen aan de Molenwierdstraat was

eens in bezit van Jurjen Reinder Westerdijk, die deze overdeed aan Klaas Westerdijk. Beiden waren geboren op de St. Catharina-prebendeheerd. Klaas was tevens broodbakker.

Het koopcontract van 1859 meldt: 'Eene windkoornmolen en de daarbij staande zoogenaamde chercherswoning, en eene Behuizinge en schuur, met de vaste beklemming, totaal f 7.000,-'. Klaas Westerdijk deed de molen uit 1621 over aan H. Mulder, die deze in 1866 liet afbreken en vervangen door een nieuwe bovenkruier met stelling 'De Liefde' genoemd. Later is deze naam om ons onbekende reden veranderd in 'Jonge Jan'.

In 1881 is J. Dijksterhuis eigenaar van de molen, in 1891 D. Dijksterhuis, daarna P. Dijksterhuis (overleden 1944), in 1946 opgevolgd door J. Smid.

Molenaar J. Smid redde, met behulp van overheidssubsidie, de

molen van de ondergang door in 1950 een restauratie te laten uitvoeren. Aannemer was Chr. Bremer uit Adorp voor de som van bijna 7.500,- gulden. Vervolgens vonden nog restauraties tussen 1961-1963 en in 1971 plaats. Het molenaarshuis ten noordwesten van de molen, waarin zich nog oud materiaal bevindt, werd in 1946 van de molen gescheiden."

Aldus Alje Bolt.

OPENINGSTIJDEN

Iedere dinsdag en donderdag en vaak ook zaterdag van 10-12 en van 13-16 uur. Zomers ook tussen de middag geopend.

Komt een andere dag beter uit om de "Jonge Jan" te bezoeken, maak dan even een afspraak en dit kan zowel per telefoon: 0595 43 48 25, als per email: B.Poppen@net.HCC.nl

Vlaggenmast

Vanaf 14 mei jl. wappert de blauwe molenwimpel vanaf een aan de oprit naar de molen geplaatste vlaggenmast. Op de oude plek, aan de achterzijde van de kap, sloeg de wimpel voortdurend tegen het ijzerwerk en had daar veel van te lijden.

Stelling geteerd

De omwonenden van de molen zullen het begin mei wel geroken hebben. De delen van de stelling werden, nadat ze waren gereinigd en ontdaan van de alg in de carboleum met koolteervervanger gezet. Als het weer mee werkt zal ik deze klus in de herfst nog een keer herhalen. Daarbij zullen de planken dan tevens voorzien worden van grit of schelpengruis zodat het houtwerk weer goed beschermd de winter in kan en er minder gevaar is voor gladheid.

De ligging van de molen

De molen staat op de hoek van de Molenwierdstraat / Mennonietenkerkstraat of Schoolstraat / Mennonietenkerkstraat. Kadastraal is de molen bekend gemeente Uithuizen, sectie E nr. 2068. Het totale molenerf beslaat 935 m².

Glas

De ondoorzichtig geworden plastic ramen in de stellingdeuren, de ruitjes in de diverse kistramen en het raam van het achterkeuvelens heb ik in de afgelopen maanden alle vervangen door glas. Naast een betere lichtinval komt het ook de veiligheid voor molenaar en bezoekers ten goede.

Deurvastzetters

Het zal de omwonenden van de molen eveneens zijn opgevallen dat de deuren van de oostelijke inrit regelmatig weer beide zijn geopend. Tot voor kort was dat niet mogelijk, aangezien ze nergens aan vastgezet konden worden en ze door de wind vaak werden dichtgeblazen. Sinds er aan weerszijden palen, voorzien van een deurvastzetter zijn ingegraven, biedt de molen weer een "open" aanblik.

Meelkist

Mevrouw J. de Vries-Dijksterhuis, dochter van de voorlaatste molenaar Dijksterhuis heeft de molenmeelkist van haar vader aan de molen geschonken. De kist heeft een goede plek op de begane grond in de molen gekregen, onder de twee panelen met foto's.

Overhek

Als het weer het toelaat wordt de molen "overhek" weggezet, dit is wanneer de wieken in een X-vorm staan. In vroeger tijden gebeurde dit alleen op zaterdagmiddag, om aan te geven dat de molenaar de dag erop niet zou malen. Om veiligheidsredenen heb ik daarvoor een 2 cm dikke en 10 meter lange polyester kabel voorzien van 2 kousen en trekhaken met veiligheidsklip en harpen gemaakt. Daarmee kunnen de wieken, zonder dat ze "aan de ketting" liggen, toch veilig in de lange rust-stand, zoals het ook wel wordt genoemd, worden weggezet.

Dierennamen

In de molen heeft elk onderdeel, elk stukje hout, alle planken en balken, groot of klein een eigen unieke naam. Daardoor ontstaat er geen verwarring en weet de molenaar en molenmaker precies wat er wordt bedoeld, wanneer bijv. een onderdeel moet worden gerepareerd of vervangen. Sommige onderdelen dragen de namen van een dier, zoals: ezel, hondsoor, kalf, kikker, kraai-poot, mol, paard, spreekwienplank, vink, vissebek, wolfsdak en zwaanijzer.

Lesbrief

Ten behoeve van de bovenbouw-leerlingen in het basisonderwijs heeft de Stichting Groninger Molens een lesbrief samengesteld, getiteld:

“Molens moeten malen”.

Deze lesbrief heb ik aangevuld met twee foto's van de “Jonge Jan” en een pagina tekst met informatie over de molen, totaal omvattend 14 pagina's.

De lesbrief is zeer geschikt voor groepen leerlingen die zich willen verdiepen in de oude energiebron windmolens. Ook leent de lesbrief zich voor een windenergie-project. Op school kunnen de leerlingen zich dan middels de lesbrief in de theorie verdiepen en tijdens een bezoek op de molen kan e.e.a. in praktijk worden aanschouwd. De lesbrief, die door leerkrachten op de molen kan worden afgehaald, heb ik tevens voorzien van een docentenhandleiding.

De Zes Molens Rondrit

Zowel bij de VVV als op de molen is een rondrit per fiets of auto verkrijgbaar, voorzien van een beschrijving van de molens. De route voert langs de zes molens in en rondom Uithuizen. De route is ook te vinden en te downloaden op mijn homepage.

Standerdmolen

Dat op de plek van de molen Jonge Jan al eeuwenlang een molen heeft gestaan, zal bij velen bekend zijn. Minder bekend zal zijn dat deze molen er geheel anders uit zag en van een totaal ander type was, namelijk een standerdmolen. Deze molen was minder hoog en had geen stelling en was, ten einde toch voldoende wind te kunnen vangen, op een heuvel geplaatst. Deze heuvel is bij de afbraak en voor de bouw van de huidige molen, in 1866, grotendeel afgegraven. Standerdmolens stonden op gemetselde stenen stiepen (of poeren) en waren geheel van hout gebouwd. Van dit type molen staan er in de provincie Groningen nog twee stuks, namelijk in Bourtange en in Ter Haar. Een opengewerkte kleurentekening (formaat 50 x 65 cm) van een standerdmolen, gemaakt door de bekende en befaamde molenkenner en tekenaar Anton Sipman is in de molen te bekijken.

Ansichtkaart

De nieuwe fotokaart (ansichtkaart) waarop de molen weer in volle glorie is te bewonderen, is zowel in de molen als bij de VVV en op het gemeentehuis te Uithuizen te koop.

Bezoekers

In het vorige jaar hebben vanaf mijn aantreden op de molen (1 juli) 155 bezoekers de molen bezocht. Daarvan kwam het grootste deel, ca. 60 bezoekers, tijdens de Nationale Monumentendag.

In de eerste helft van het jaar 2001 hebben ca. 270 bezoekers de trappen van de “Jonge Jan” beklommen. Daaronder waren Engelsen, Zwitsers, Duitsers, Amerikanen, Canada's, Australiërs en Israëli's. Tevens mocht ik begroeten: de jonge Jan en zijn ge-Liefde, de heer J. J. Kremer, oud molenaarsknecht (1941-1945), mevr. J. de Vries-Dijksterhuis uit Zandweer en de heer D. Dijksterhuis uit Vollenhove, beide kinderen van de voorlaatste molenaar Pieter Dijksterhuis.

Bestektekening

Toen in de jaren tachtig de plannen serieus werden om tot restauratie van de molen over te gaan, werd door de heer J. van der Weij een bestektekening gemaakt van de toen aangetroffen situatie. De tekening, gedateerd 11 oktober 1988, is tevens gebruikt bij de restauratie in 1992-1994. Deze tekening heb ik op A3-formaat gekopieerd en is eveneens in de molen te bezichtigen.

Enige spelregels bij het bezoeken van de molen

Molens zijn industriële monumenten, gebouwd in vorige eeuwen en ingericht om producten te vervaardigen volgens toen gebruikelijke methoden. Het waren bedrijfsgebouwen die niet zijn afgestemd op onze hedendaagse eisen, gewoonten en gebruiken en evenmin zijn ze ingericht om bezoekers op een comfortabele wijze te ontvangen.

In de “Jonge Jan” zijn de trappen dan ook steil en smal en sommige werktuigen hangen laag, zodat u zich zult moeten bukken.

Teneinde de bezoekers toch zoveel mogelijk in de gelegenheid te stellen op een veilige wijze kennis te maken met een oud ambachtswerk uit vervlogen tijden, gelden de volgende aanwijzingen en voorschriften.

* Gezien de beperkte ruimte in de molen is het niet mogelijk meer dan 15 personen tegelijkertijd in de molen te ontvangen (overleg dus tevoren met de molenaar).

* Meerdere bezoekers kunnen - in afwachting van hun bezoek - de van oorsprong bij de molen behorende sarrieshut bezoeken.

Hierin is nu de VVV gevestigd, waar men o.a. Groninger souvenirs verkoopt.

* Kinderen zijn uiteraard welkom in de molen, doch uitsluitend onder begeleiding van volwassenden. Bij groepen geldt minimaal: 1 begeleider op 5 kinderen.

* Honden kunnen niet worden toegelaten.

* De molen is grotendeels van hout gebouwd en dus kwetsbaar voor vuur. Daarom is het niet toegestaan in de molen te roken, ook niet op de begane grond.

* Vanaf de stelling (balustrade of omloop) hebt u een prachtig uitzicht over de omgeving. Het is echter wenselijk dat de bezoekers zich zoveel mogelijk verspreiden en niet allemaal op één plek gaan staan.

* Een deel van de stelling is afgezet met twee touwen, elk voorzien van een “**VERBODEN TOEGANG**”-bord. Tevens is er een lager geplaatste rood-wit gekleurde schakelketting-afzetting voor de kleintjes aanwezig. Achter deze touwen ziet u de wieken draaien en omgeven “klap van de molen”

te krijgen is het natuurlijk ten strengste verboden over de touwen te stappen.

* Uit veiligheidsoverwegingen zijn de twee bovenste zolders (er bevinden zich daar draaiende delen) niet toegankelijk voor het publiek.

* Tijdens uw bezoek kan de molenaar u, t.b.v. van uw en zijn veiligheid, aanwijzingen geven – het is uiteraard van belang dat u zich daar strikt aan houdt.

Homepage

De molen “Jonge Jan” en diens geschiedenis heb ik uitvoerig beschreven op mijn homepage, die is voorzien van een viertal foto’s. URL: <http://www.inter.nl.net/hcc/B.Poppen>

COLOFON

Tekst, opmaak en samenstelling: Bob Poppen

Reacties: Ripperdadrift
16, 9981 LH Uithuizen
of per email:
B.Poppen@net.HCC.nl